

Archiv města Ostravy

Blažena Przybylová-Josef Šerka: *75 let Archivu města Ostravy*, Ostrava 1998, 120 s.

B.P. – *Reflexe AMO v průběhu jeho existence*. In: Městské archivy a městští archiváři. AMB 2010, s. 179-190. (Jana Čermáková, Radana Červená, Hana Jordánková, Ludmila Sulitková).

Zmínka v listině – Závět' olomouckého EPC **Bruna** – 1267 (město olomouckých biskupů)

První dochovaná listina – **Karel IV.** – 1362 udělení výročního trhu 7 dní před a 7 dní po Nanebevstoupení Páně.

Městští písaři městské knihy

1556 požár města (1673, 1763) – radnice, kostel, náměstí – zničení písemností (ale možná ani starších mnoho nebylo)

Poč. 16. století pořízena kovová archivní truhla – používána do 1888.

17. 4. 1787 – Moravská Ostrava (MO) – zřízení regulovaného magistrátu

1857 – směrnice moravského místodržitelství – předávat starší spisy do A, provádět řádnou skartaci, starost Franz Kremer sděluje, že písemnosti již odevzdány – soudní spisy archiv Nový Jičín, politické spisy- okresní hejtmanství Místek.

Komunikace se statistickou sekcí pro zvelebení orby a vlastivědy – soupis listin 1362-1785, také MZA – soupis listin 1362-1620, 1856 výzva OÚ předat archiválie k úschově do MZA, radní kategoricky odmítli. Pro práci archivních korespondentů získáni farář Valentin Lihocký, podrobný soupis listin i FÚ Moravské Ostravy.

1888 pořízení nové archivní truhly – rozhodnutí městské rady

Franz Kremer – první volený starosta 1850-1861, milovník historie, následně napsal *Leitfanden zur Verfassung einer Geschichte der Stadt Mahr. Ostrau*, 1867, první sepsání dějin města, první „historiograf“ – říká A. Adamus

1881 – **Franz Wottolik** – *Beiträge zur Geschichte der Stad Mährisch Ostrau* – první knižně vydané dějiny (FW – zakladatel německého deníku Mährisch-schlesischer Grenzbote)

Ladislav Zwierzina (1833-1898) – důlní podnikatel, horní rada, studium v městské registratuře, rukopis dějin, tiskem vydána jen část.

Karel Jaromír Bukovanský (1844-1932), učitel ve Slezské Ostravě (1870-1900), studium SO a okolních obcí, shromáždil - zachránil řadu materiálů i písemností, Muzeum Bukovanského na SO

1904 – vznik Uměleckoprůmyslového muzea – založila české Obchodní a živnostenská beseda v MO – skromná akviziční činnost – sbírky zničeny během 1. svět války

Uměleckoprůmyslové muzeum ostravsko-karvinského revíru – německé – vzniklo zásluhou starosty MO **JUDr. Gustava Fiedlera**, podpora německé městské rady, profesora ně gymnázia

Rudolfa Prischinga – první správce muzea, podíl na budování knihovny historik a žurnalista

Richard Drapala, zásluha i na převzetí nejstarších listin (1362-1786) a pozůstalosti Ladislava Zwierziny, umístěno v budově staré ostravské pošty. Českým správcem jmenován po válce Alois Sprušil

1921 žádal Drápela převzetí muzea s archivem do správy města a připojení i archiválií obcí připojovaných do Velké Ostravy; dále navrhoval studium v archivu jen s předběžným souhlasem správce, autoři vědeckých prací mají předávat 1 výtisk své práce do A, oslovit soukromé osoby, které mají nějaké písemnosti k ostravsko-karvinskému revíru, aby je dali A do úschovy ad.

Kulturní rada při ostravské správní komisi **Rudolf Tlapák** se obrátil na odborné posouzení na **Aloise Adamuse** – historického nadšence, rodáka z Kunčic u Ostravy, profesor na gymnáziu v Českém

Brodě, již před 1. svět válkou vyzýval k založení muzea a archivu „*Ale historické muzeum muselo by nutně býti doplněno archivem. Bez archivu je každé historické museum jen kusým. Dobrý archiv je zlatým klíčem k minulosti kraje, je pramenem poznání kraje, je výsledkem organizované činnosti správní. Archivy jsou základem k vlastivědě kraje: k dějinám osídlení kraje, rozdělení půdy, místopisu, sociálních a národnostních poměrů, poplatní síly lidu atd.*“

Významným hybným momentem bylo schválení zákona o pamětních knihách 80/1920 Sb. z 30. 1. 1920 – nařízení povinného vedení kroniky, Jan Prokeš, předseda správní komise MO korespondoval s MŠANO – jak uskutečnit. Odpověď, zřízení psaní kroniky není tak aktuální, pokud má město funkční archiv, třeba jej vybudovat, jako poradci při zřízení doporučení V. Vojtišek a dr F. Macháček (tč. Archivář Plzně).

Správní komise města 13. 11. 1922 zřídila systemizované místo městského archiváře - 1. 9. 1923 obsazeno profesorem Aloisem Adamusem.

Éra Aloise Adamuse:

Archiv začleněn spolu s muzeem do XIV. referátu města v čele s přednostou s úkoly:

1. Záležitosti archivní;
2. Činnost badatelská o dějinách Ostravy;
3. Správa a pořádání starších registratur a knihovny archivní;
4. Vedení obecní pamětní knihy;
5. Správa městského muzea;
6. Sběratelství památek historických pro Moravskou Ostravu.

Dvě systemizovaná místa – A. Adamus a pomocná síla – Božena Kanclířová.

Alois Adamus

- A) snaha soustředit písemnosti obcí začleněných do Velké Ostravy (1924) i dalších blízkých obcí – záchrana před zničením
- B) vybudování vědecké archivní knihovny – historickou lit., časopisy, edice pramenů, místní noviny, regionální vlastivědné a historické práce – nákupy v antikvariátech, dary;
- C) vybudování sbírky soudobé dokumentace – plakáty, letáky

Město: AA bude psát kroniku (AA se domníval, že kronikářská práce je zbytečná, vše vychází v novinách)

Umístění:

1923 - ve staré radnici – temná a studená místnost, část materiálů v budově staré pošty;

1924 – přesun do uvolněné mariánskohorské radnice;

1931 – stěhování do budovy Staré radnice (1930 dostavěna nová)

1934 – popraskání zdi – nutno přesunout část písemností do budovy nové radnice

Řada materiálů u úředníků i jiných soukromých osob – nejstarší dochovaná městská kniha (první záznamy 16. st.) byla spolu s dvěma pořádky cechu pekařského a kovářského odkoupena za 300 Kč v roce 1925 od I. Matuly – ostravského řídicího učitele, i ostatní různé úřední knihy sbíral a kupoval

AA po městě a kraji

1924 – přesun do uvolněné mariánskohorské radnice

1925 – Instrukce pro Archiv Velké Ostravy – povinnosti archivu – mj. zpřístupnění A. veřejnosti
Městské listiny, pečetidla, městské knihy, cechovní materiál, stará magistrátní registratura, archiv střeleckého spolku

Publikoval drobné studie k dějinám regionu, archivní výzkum v MZA, ZAO, AEPCA Kroměříž, SA Vratislav ad.

Pořádal fondy.

Vydával časopis *Věstník archivu a musea Ostravského kraje* – 1. roč. 1926

1932 – vyjádřil zamýšlenou resignaci

Červen 1935 – město přijalo resignaci a ke konci srpna 1935 jej uvolnilo z funkce – mnoho práce – citace str. 22, 27

AA vybuvoval archivu pevné místo ve městě

Po jeho odchodu místo nebylo obsazeno historikem, správu převzal dosavadní úředník Oldřich Dušek, který do A nastoupil v roce 1925 – nyní jako přednosta referátu A+M; dále ustanovena tříčlenná archivní a muzejní rada – politická mimo městský úřad – archivní práce dostal na starost

středoškolský profesor **PhDr. Alois Červenka** – sociální demokrat; gymnazijní profesor PhDr. Karel Otte (národní socialistická strana) vedl příruční knihovnu A i muzea a byl kustodem muzea; učitel Ervín Tengler (národně demokratická strana) – vedl kroniku – musil vytvořit koncepci.

1937 městská rada rozhodla o vytvoření 4. oddělení – cizinecká a propagační kancelář - starost o propagaci turistického ruchu

1938 převzaty materiály českého muzea v Orlové – listiny k Těšinsku

14. 3. 1939 – obsazení města i archivu – protektorát

Vedením A+M pověřen **Richard Drapala** – nová rada **Richard Drapala, Oldřich Dušek, Alois Červenka** (do r. 1944); Dr. Karel Otto a Ervín Tengler – propuštění

Na pořádací práce nebyl čas, občasné přejímky materiálů

Německá správa kladla důraz na dodržování registraturního pořádku u přejímaných archiválií – s odvoláním na moderní archivní zásady pro pořádání – a zdůrazňovala nutnost systematického přejímání písemností městských úřadů s odstupem 5-10 let.

Značným úsilím R. Drapaly došlo 1. 12. 1940 součinností vládního komisaře Emila Beiera a místní skupiny Ústředního svazu průmyslu k založení *Archiv für Bergbau und Industriegeschichte im Ostrauer Kries*. **Drapala** jmenován ředitelem. Nejdříve v budově Staré radnice, 1942 vystěhován do Vítkovic a 1943 se osamostatnil od města.

Leden 1942 na místo městského archiváře ustanoven Julius Klitzner (praxe v AMP)

Prosinec 1942 ukončena rekonstrukce prostor A+M ve Staré radnici

1942-1944 vydávány propagační (propagandistické) listy (9 svazků) – *Schriften des Stadtarchivs Mährisch Ostrau*

Na sklonku protektorátu archiválie vyváženy do zámků ve Velkých Heralticích a ve Staré Vsi nad Ondřejnicí a do prozatímních depozitářů (jižní a západní Čechy – plánovaný přesun do Německa)

Jaro 1945 **Klitzner** opouští Ostravu – zničil část korespondence a některé archivní pomůcky

červen 1945-1948 přednostou referátu Oldřich Dušek – dosavadní správce muzea, do 1947 dosáhl vrácení archiválií zpět

Červen 1945 se vrací **A. Červenka**

Říjen 1946 – přijati externisté středoškolští profesori – poloviční úvazky – Isidor Valošek, Jaromír Vlček a Marie Blažková

1948-1950 vede A+M **Jaroslav Zahradník**

Do září 1951 archiv opustili všichni externisté

1950-1952 archiv+M vedl **Josef Kroupal** – oddělení muzea – zůstává v muzeu

1950 získal téměř 1000 knih ze zrušeného KL redemptoristů v Ostravě

Leden 1952 pověřeny KA vytvořením sítě okresních archivů – využití již existujících městských A, A oddělen od muzea – stává se okresním pro 25 obcí okresu Ostrava, intervence inspektora KA Opava L. Peřicha místo vedoucí A nabídnuto **PhDr. Blance Pitronové** – absolventce studia A na MU v Brně. V archivu s ní jen J. Šubrt a A. Tichá. S pomocí studentů A – praktikantů na prázdninových brigádách zvládnuto množství nahromaděných archiválií.

Prosinec 1954 nastoupila **PhDr. Marie Gajdošíková** – brněnská absolventka, přechází ze SA v Janovicích u Rýmařova – shromažďovala archivy měst a obcí, zrušených místních školních rad, zrušených spolků, německých škol a další AF, 1959 odevzdala do tisku průvodce – jeho vytištění ale zhatilo nové správní uspořádání 1960 (zákon o územním členění státu č. 36/1960 Sb.) – zákon zrušil okres Ostrava-venkov – tím archiv přestal působit jako archiv okresní. Ve městě bylo ustanoveno 8 obvodních HN (dosud 16). Uvolněna radnice Ostrava – Přívoz – archiv sem přestěhován. Také delimitace archiválií do sousedních okresů. Vyčleněny i fondy *Ředitelská konference, Horní inspektorát Severní dráhy Ferdinandovy* – předány do Sdruženého podnikového archivu OKD.

Archiv byl umístěn v budově nové radnice – tam výlohy – využívány pro výstavu archivních materiálů k dějinám města.

1961-1. 4. ředitelem **PhDr. Karel Jiřík**

V roce 1962 prosadil vydávání sborníku (1. ročník 1963) **Ostrava** - každoročně, studie k historii města i k současnosti. Od 8. ročníku 1975 ve dvouletých intervalech

Také monografické práce – *Osvobození Ostravy ve světle vzpomínek a kronik* (1965), *Dějiny Ostravy* – Miroslav Havrlant, Bohuslav Klíma, Ladislav Hosák, Blanka Pitronová, Milan Myška, Ctibor Nečas, Karel Jiřík – (1967) k 700. výročí dějin města, Také bibliofilské vydání *Závěti olomouckého biskupa Brunna z 1267.*

Průvodce po archivních fondech a sbírkách městského archivu, 1967.

Publikace *Ostrava 1918-1968* – **Vítězslav Jiříček, Karel Jiřík** – 1970 – vytištěna – ale kvůli normalizaci nespřazána a nedistribuuována.

Intenzivní spolupráce s rozhlasem a ČT – autorský podíl na pořad *Ostravské vteřiny*, oslava 700. výročí města.

1969 archiv oficiálně přejmenován Městský archiv v Ostravě na Archiv města Ostravy.

Pronajato 1. patro římskokatolické fary na nám. Svatopluka Čecha – v blízkosti A – do roku 1997.

1972 1. září – v rámci normalizace – se ředitelem stává vedoucí odboru kultury NVmO **Antonín Suldovský** – do odchodu do důchodu 1983, zaštitil i publikování Karla Jiříka – 50. výročí Archivu města Ostrava.

1983 – ředitelem **PhDr. Pavel Gejguš** – absolvent Hi-A UNI Brno, + kádrové předpoklady

1988 ředitelkou **Dagmar Majerová**

Zápas s nedostatkem prostor – pronájem dalších budov a místností

1990 1. března se do funkce ředitele vrací PhDr. Karel Jiřík (duben 1992)

1992 1. května ředitelem PhDr. Antonín Barcuch – v AMO od 1982

1995 1. července ředitelkou PhDr. Blažena Przybylová

1989 - vlna rehabilitací, restitucí a privatizací kladla na A nové nároky. Proto A vydal dvě interní pomůcky -1. podrobný popis majetku měst v roce 1948, 2. židovského a německého majetku v roce 1945. Karel Jiřík byl vedením města pověřen funkcí vládního zmocněnce k analýze let 1967-1970 v Ostravě – získána řada pamětí a vzpomínek a byla zpracována chronologie událostí 1967-1970. Změny vlastnictví – řada komunálních i státních podniků (zřizovatelem město) od 1990 - 1998 do likvidace, jejich písemnosti do AMO, pro osobní spisy a mzdové listy 1995 zřizována tzv. likvidovaných podniků.

1990 výpovědi – obytný dům na sv. Čecha 4, z fary (písemnosti zde mohly zůstat do 1997) ad.

1992 konečné rozhodnutí o přístavbě a rekonstrukci A, započata v létě 1993, dokončena na jaře 1996, rekonstrukce v prosinci 1996. 28. května 1997 slavnostní zahájení provozu za účasti primátora Ing. E. Tošenovského. Stěhování archiválií 1996-1997.

1993 nové *Dějiny Ostravy* – Jaroslav Bakala, Mečislav Borák, Blažena Gracová, Andělín Grobelný, Karel Jiřík, Bohuslav Klíma, Milan Myška, Blanka Pitronová, Jan Steiner.

Alois Adamus (28. 1. 1878 Kunčice /Ostrava – 23. 8. 1964 Kosmonosy u Mladé Boleslavi)

Německé gymnázium v Těšíně, maturita na českém gymnáziu Místku 1903

1904-1908 FF UK Praha – dějepis a zeměpis – žák J. Golla a J. Šusty

1920-1935 – gymnázium Moravská Ostrava, 1935-1938 gymnázium Turnov, penze

1. 9. 1923-1935 – městský archiv a muzeum Ostrava

1948 – vyznamenán cenou města Ostravy

Nadšený polonista, velké sympatie k polským dějinám a vztahům s Polskem, oblíbený učitel, spravedlivý a přísný ve známkování.

Naše Slezsko, Praha 1924; *Opolsko neboli Horní Slezsko*, Opava 1924; *Dějiny města Ostravy v přehledu až do roku 1860*, Ostrava 1927 (první česká historická monografie o Ostravě); *Sbírka*

listin k dějinám města Moravské Ostravy – Codex diplomaticus civitatis Ostraviae, Ostrava 1929.
(listiny z let 1357-1843; *Z dějin Moravskoostravské radnice*, Ostrava.

PhDr. Karel Jiřík (26. 1. 1930 Janovice nad Úhlavou/Klatovy –
Gymnázium v Klatovech

1950 – 1955 FF UK Praha – historie a archivnictví

1967 PhDr.

1955 - 1961 Archivní oddělení Krajské správy MV v Praze

1961 -1972, 1990- duben 1992 ředitel AM Ostravy, normalizace - v A mohl zůstat, 1972-1984
zákaz publikování, pod dívčím jménem manželky

1963 zahájil vydávání sborníku *Ostrava*

1967 vydal Průvodce po archivních fondech

1967 Dějiny Ostravy

1993 garantem nově vydaných Dějin Ostravy

1993 – 1997 - kronikářem města Ostravy

Metodika spisové služby, pořádání archiv fondů,

Průvodce po archivních fondech OA Nymburk, Mladá Boleslav, Český Brod, MA Ostrava
Závěť olomouckého biskupa Bruna z roku 1267. Ostrava 1967.

Osvobození Ostravy. Ostrava 1965.

Dějiny Ostravy. Ostrava 1967

Městský archiv v Ostravě. Průvodce po archivních fondech a sbírkách. Ostrava 1967.

(F. Holec, AČ 40, 1990. 237-239; B. Przybylová-Josef Šerka: *75 let AMO*, O 1998, K.J-
Nejplodnější léta mého života, str. 73-85)

PhDr. Antonín Barcuch (1. 7. 1957 Ostrava –

1977 - 1982 FF UJEP Brno – archivnictví

1982 nastoupil do AMO

1992 – 1995 ředitelem AMO

1995 odborný archivář a zástupce ředitele

FF UNI Ostrava – externí učitel

Pořádání fondů, metodika spisové služby, městská heraldika, historická topografie,

Od 1992 člen komisi Rady města Ostravy – heraldická, názvoslovná, letopisecká

Místopis starého Přívozu. Ostrava, Sborník – Ostrava 16, 1991.

Barcuch, A. – Eva Rohlová: *Proskovice 1394-1994*. Kapitoly z dějin obce. 1993, 68 s.

Barcuch, A. – Eva Rohlová: *Sedm století obce Hrabová 1297-1997*. Hrabová 1997, 58 s.

Místopis starého Přívozu. Ostrava 16, 1991, 229-262.

PhDr. Blažena Przybylová – roz. Slabá (7. 3. 1952 Ostrava, + tragicky 31.10.2017 Ostrava)

1970 absolutorium Matiční gymnázium Ostrava

1970-1975 archivnictví FF UJEP Brno

1972-1975 Archiv University – pomvěda – pomocná vědecká síla

1982 – PhDr.

1975 - 1977 okresní archiv Blansko

1977 – 1992 podnikový archiv Železáren a drátoven Bohumín

1993 AMO, od 1995 ředitelka

Město Ostrava. Znaky a prapory. O 1997. – vyobrazeny znaky všech 23 měst částí i Velké O.

B. P. – Jozef Šerka: *Muži s mocí. Portréty ostravských starostů 1861-1918*. Ostrava 1996, 29 s.

B. P. – Jozef Šerka: *Muži s mocí. Portréty představitelů města 1918-1989*. Šenov u Ostravy 1999,
64 s.

B.P.: *AMO v průběhu jeho existence*. In: Čermáková, J. - Červená, R. – Jordánková, H. – Sulitková, L. eds.: *Městské archivy a městští archiváři*. AM Brna 2010, str. 179-190.

Z vrozené dobrotivosti – privilegium Karla IV. pro Ostravu. Ostrava 2010. (Richard Psík, B. P, Eva Rohlová, Šárka Glombíčková)

1923 – 1935	Alois Adamus	12 let	
1935 - 1939 – 1944	Oldřich Dušek	9 let	správce muzea a archivu
(1912) 1921-1945	Richard Drápala		usiloval o oddělení A a M, 1945 odchod do Německa
3. 1. 1942 – 1945	P. Julius Klitzner	3 r.	městský archivář, vedení A a muzea, do Ně
1948 - 1950	Jaroslav Zahradník	3 r	vedoucí archivu a muzea
1950 - 1952	Josef Křoupal	3 r	správce M a A města Ostrava, 1952.1958 ředitel M
1951 – 1952	Isidor Valošek	2 r	pověřen odborným vedením
1952 – 1954	Blanka Pitronová	3 r	vedoucí městského archivu
1954 - 1960	Marie Vajdíková- roz. Gajdošíková	6 r	vedoucí městského archivu
1961	Karel Jiřík	12 let	ředitel městského archivu
1972 – 1983	Antonín Suldovský	11 let	vedoucí odboru kultury města – A- penze
1983 – 1988	Pavel Gejguš	5 let	ostravské nakladatelství Profil (1976-1983)
1988 – 1990	Dagmar Majerová	2 r	odbor vnitřních věcí MO (do 1988), odvolána
1990 – 1992	Karel Jiřík	2 r	
1992 – 1995	Antonín Barcuch	3 r	stavba archivu, nástup 1982
1995- 31. 10. 2017	Blažena Przybylová	22 let	
1.11.2017-30.6.2018	Antonín Barcuch		– pověřen řízením
1.7.2018	Mgr. Hana Šústková, Ph.D.		

Budova Archivu – radnice Přívoz

Novobaroční budova, projektoval vídeňský architekt **Camillo Sitte**, postavena 1896-1897, říjen 1897 první zasedání obecního výboru. Jako radnice sloužila do roku 1923, pak sídlem veřejné knihovny, městské spořitelny, městské policie ad. Od 1945 národní výbor – do 1960 – zrušen obvodní NV v Přívoze. Budovu přebírá archiv.

1978 Rada NVmO přijala usnesení o přístavbě účelové budovy – nic nerealizováno.

80. léta nová jednání – dokonce i projekt s termínem dokončení 1992 – z realizace z finančních důvodů sešlo.

Červenec 1993 zahájena novostavby – kolaudace 18. 4. 1996

Rekonstrukce radnice zahájena 15. 7. 1996 a v prosinci 1996 ukončeny stavební práce, kolaudace 4. 2. 1997

Přístavba umožní A uložit 10 km archiválií.